

УДК 346.12:368.347.413

А.С. ГОЛОВАЧОВА, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СТРАХОВОЇ ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Ключові слова: господарська діяльність, посередницька діяльність, страхова посередницька послуга, страхові посередники, страхова посередницька діяльність

З переходом України до розвинених ринкових відносин з'явилися нові інститути економіки, притаманні вказаним умовам господарювання (банкрутство, економічна конкуренція, антимонопольне регулювання тощо), сформувалися принципи, на яких має базуватись господарська діяльність, з'явилися нові організаційно-правові форми та форми власності суб'єктів господарювання, відбулося багато інших інституціональних перетворень. Все це призвело до переосмислення змісту такої ключової категорії господарського права, як «господарська діяльність».

На сьогодні поняття «господарська діяльність» вже має усталений набір ознак у науковій галузевій літературі. Зокрема більшість дослідників визнають, що поняття «господарська діяльність», яке міститься у Господарському кодексі України (далі – ГК України) [1] є найбільш уніфікованим, і саме відштовхуючись від нього виводять ознаки, що притаманні господарській діяльності в цілому [2–4]. У ГК України під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (ст.3).

Викладене окреслює актуальну науково-теоретичну проблему в контексті нашого дослідження: з'ясування сутності наукової кате-

горії «страхова посередницька діяльність», визначення її галузевої приналежності, дослідження її правової природи, що і є метою статті.

Варто зазначити, що на сьогодні чинне законодавство України не містить поняття «страхова посередницька діяльність». Відсутня також і наукова дефініція. Вказане детерміновано тим, що посередницька діяльність на ринку страхових послуг майже не досліджувалась науковцями-правниками. Лише останні декілька років така категорія почала викликати інтерес в наукових колах, але не як самостійний об'єкт, а у розрізі інших пов'язаних досліджень. Так, В.В. Рєзнікова у докторській дисертації «Теоретичні проблеми регулювання посередництва у сфері господарювання України» частково досліджувала вказане питання.

З огляду на необхідність окреслення ґрунтовних науково-теоретичних засад згаданої категорії вважаємо за необхідне розкрити основні ознаки та сформулювати поняття страхової посередницької діяльності. Відсутність законодавчого визначення поняття «посередницька діяльність» породжує науково-теоретичну проблему формулювання його дефініції.

Для того, щоб всебічно і повно розкрити поняття «страхова посередницька діяльність», необхідно з'ясувати, що собою являє посередницька діяльність у сфері господарювання в цілому та чи притаманні їй ознаки господарської діяльності (як загальні) та виокремити спеціальні ознаки такої діяльності.

Аналізуючи наявні правові позиції щодо поняття вказаної категорії, можна зробити висновок, що термін «посередницька діяльність» майже не використовується у літературі, натомість його заміняє поняття «посередництво», сутність якого розкривається саме через діяльність. А тому вважаємо за доцільне в рамках даного дослідження вказані поняття використовувати як синоніми.

Дослідження інституту посередництва відбувалось у більшій мірі представниками науки цивільного права. Ще за радянських часів російськими вченими, такими як О.Л. Невзгодіною, В.О. Рясанцевим, А.Ф. Сохновсь-

ким, Т.Є. Магнутовою, було здійснено ряд досліджень, в цьому напрямі, які стали основою для подальшого вивчення вказаного питання. Після розпаду СРСР інтерес до вивчення посередництва знову пожвавився, зокрема, вказане можна простежити через появу нових досліджень А.В. Майфата, Н.О. Нерсесова, А.В. Єгорова, а також українських вчених, таких, як Г.І. Сальникової, Р.В. Колосова, А.Л. Дядюк, Р.О. Короткої та інших.

Отже, наукові підходи щодо сутності посередництва розділилися на дві позиції. Перша зводиться до того, що його розглядають як фактичне – посередництво у власному розумінні цього терміна. Традиційно під посередництвом (у вузькому значенні) розуміється здійснення фактичних дій, спрямованих на виявлення потенційних контрагентів, погодження з ними усіх необхідних умов договору та зведення сторін для безпосереднього укладення угоди [5].

Друга позиція передбачає, що посередництво включає також вчинення і юридичних дій, на противагу фактичним діям посередника, оформлену різними договірними типами [5].

Варто погодитися із Г.І. Сальниковою, що з розвитком і ускладненням торгового обороту подібні тлумачення посередництва слід визнати вузькими, що не відображають сутності досліджуваної категорії. Сучасний торговий оборот не може обмежитися рамками простого посередництва і представництва, оскільки інститут посередництва інтегрував якісно нову правову категорію – торгове посередництво. Метою його є надання послуг підприємцям з реалізації (придбання) товарів і надання супутніх послуг, або придбання товарів у власність для наступного перепродажу з метою одержання прибутку [6, с.25].

В.В. Резнікова під господарським посередництвом розуміє господарську діяльність суб'єктів господарювання – посередників, що здійснюється ними від власного імені й предметом якої є надання посередницьких послуг з господарською метою (отримання прибутку та/або досягнення іншого соціально-економічного результату) учасникам господарських відносин в їхніх інтересах [7, с.4].

Г.І. Сальникова визначає посередництво в правовому сенсі, як підприємницьку діяльність юридичних і фізичних осіб (посередників), спрямовану на сприяння вступу клієнта в правовідносини з третіми особами шляхом вчинення посередником дій юридичного і фактичного характеру, здійснювану посередником як від свого імені, так від імені, за рахунок і в інтересах іншої особи (клієнта) [6, с.34].

А.В. Єгоров також акцентує увагу на тому, що наявність двох підходів до розуміння посередництва (або виключно через вчинення фактичних дій, або юридичних дій) є штучним, і вважає за необхідне об'єднання вказаних понять в єдине [5].

Як вже зазначалося, більшість досліджень правової природи посередництва здійснювалися вченими цивільного права. Тому, щоб вивести поняття посередницької діяльності у страхуванні, як категорії господарського права, необхідно аби остання відповідала ознакам господарської діяльності.

По-перше, за своїм змістом страхова посередницька діяльність представляє собою діяльність з виробництва суспільно корисного продукту особливого виду – страхової посередницької послуги.

У теорії права існує багато точок зору з приводу того, що ж саме розуміти під поняттям «послуга». Послугу можна розглядати як об'єкт господарсько-правового регулювання за наступних умов:

- 1) послугодавцем є суб'єкт господарювання (фізична чи юридична особа – підприємець);
- 2) надання послуг є предметом господарської діяльності послугодавця;
- 3) послугоотримувач є суб'єктом господарювання (суб'єктом підприємницької діяльності або суб'єктом некомерційного господарювання);
- 4) мета кожного із суб'єктів повинна бути господарською [8, с.193].

Найпоширенішою є думка, згідно якою під послугою розуміється діяльність, спрямована на задоволення різноманітних потреб, створення певних зручностей для фізичних та юридичних осіб, результатом якої не має упредметненого виявлення [9, с.24].

Звертаючись до теорії страхового права, можна знайти визначення страхової послуги, яке нам пропонує Н.Б. Пацурія, як діяльності суб'єктів господарювання щодо задоволення потреб учасників страхових правовідносин у сфері господарювання (як страхувальників) у захисті своїх майнових інтересів, за рахунок грошових коштів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів на підставі закону або договору страхування [10, с.428].

Специфікою послуги, яка надається страховими посередникам, є поєднання в останній ознак страхової та посередницької послуги. А отже, вказане дає підстави стверджувати, що страхова посередницька діяльність є видом господарської діяльності із надання специфічних страхових посередницьких послуг.

На основі загальнотеоретичних понять послуги, які існують в юридичній літературі та поняття посередницької послуги, яке нам пропонує В.В. Резнікова [8, с.163], можна сформулювати наступне визначення *страхової посередницької послуги*: це діяльність щодо вчинення фактичних та юридичних дій з метою задоволення потреб як страхувальників (при здійсненні брокерської діяльності у страхуванні), так страховиків (при здійсненні брокерської діяльності у перестрахованні) у захисті їх майнових інтересів, а також з метою просування страхової послуги на ринку страхування (при здійсненні агентської діяльності).

З врахуванням викладеного пропонуємо внести зміни до ст.15 Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [11], а саме доповнити ч.1 абз.1, виклавши його в наступній редакції:

«Страхові посередники надають страхові посередницькі послуги, змістом яких є вчинення фактичних та юридичних дій з метою задоволення потреб як страхувальників (при здійсненні брокерської діяльності у страхуванні), так і страховиків, перестраховиків (при здійсненні брокерської діяльності у перестрахованні) у захисті їх майнових інтересів, а також з метою просування страхової послуги на ринку страхування (при здійсненні агентської діяльності)».

По-друге, страхова посередницька діяльність здійснюється систематично, на професійній основі. В науковій літературі визначається, що систематичність має на меті не вчинення однієї разової господарської операції, а провадження регулярної діяльності в обраній сфері суспільного виробництва. Водночас слід мати на увазі, що сама по собі кількість здійснених господарських операцій не впливає на кваліфікацію господарської діяльності як підприємницької. До уваги береться мета – здійснення невизначеної кількості господарських операцій [12, с.76–77].

Закон України «Про страхування» зазначає, що посередницька діяльність страхових та перестрахових брокерів у страхуванні та перестрахованні здійснюється як виключний вид діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками» (далі – Постанова Кабінету Міністрів України № 1523) [13] містить положення, яке визначає, що брокерська діяльність є професійною діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності. Підтвердженням даної тези є також прийняті Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг (це Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, далі – Нацкомфінпослуг) нормативно-правові акти, які містять спеціальні норми щодо вимог здійснення страхової посередницької діяльності: Розпорядження «Про затвердження Порядку підтвердження перестраховими брокерами здійснення за їхньою участю перестраховання у перестраховика-нерезидента, рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого відповідає встановленим вимогам» [14], Розпорядження «Про затвердження Порядку складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів» [15], Розпорядження «Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів» [16] та інші.

По-третє, страхова посередницька послуга, як результат страхової посередницької діяльності, реалізується на ринку за плату, тобто

функціонує як товар. За дані послуги страховий посередник отримує обумовлену договором винагороду, що і є його доходом і служить у майбутньому джерелом прибутку.

На сьогодні найбільш обговорюваною і такою, що потребує нагального вирішення, є проблема отримання брокерської винагороди за надані ним послуги. Міжнародна практика свідчить, що у більшості випадків брокер отримує свої комісійні від страхової компанії (майже у всіх країнах ЄС).

В Україні ж брокер одержує свої комісійні від клієнтів, якими можуть бути юридичні особи та дієздатні фізичні особи, відповідно до ст.3 Закону України «Про страхування». Хоча би цей фактор вже є стримуючим і гальмівним у розвитку страхової посередницької діяльності. Мало того, що послуги страхування в Україні не користуються великим попитом (особливо, що стосується добровільних видів страхування), так ще й необхідно платити за те, щоб порадили, куди краще звернутися.

Насправді, якщо розібратися у самій схемі отримання страховими брокерами винагороди від страховика, на основі якої побудовано бізнес-процеси, управлінський та бухгалтерський облік та аудит на світових ринках останні сто п'ятдесят років, то можна дійти висновку, що ніяких конфліктів інтересів немає, оскільки страховик лише визначає розмір брокерської комісії, а сплачує її брокерові страхувальник.

На жаль, на практиці існує така проблемна ситуація, що страхові брокери вимушені фіктивно створювати страхових агентів, щоб через останніх була можливість отримати винагороду від страховиків. Вказані обставини негативно впливають на функціонування страхового ринку України, а також гальмують процес інтеграції України в Європейський Союз.

Дана проблема активно обговорюється як теоретиками, так і практиками у сфері страхування, більшість з яких відстоює позицію можливості отримання винагороди страховими брокерами від страховиків. Враховуючи низьку платоспроможність більшості населення, отримання комісійної винагороди від страховика є зменшенням фінансового наван-

таження на страхувальника, який платить страховій компанії за послугу, а також додатково брокеру. Підтримуючи вказану позицію, вважаємо за необхідне дозволити отримання винагороди страховими брокерами. На сьогодні такої ж точки зору і розробники Проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» (нова редакція)» № 9614 від 19.12.2011 р. [17] (далі – Проект Закону № 9614), зокрема, у ст.71 передбачено, що винагорода страхового брокера при здійсненні страхового посередництва повинна включатися у страхову премію і виплачуватися страховиком, якщо інше не передбачено у договорі. Але важливо при цьому пам'ятати, що брокерська діяльність – це професійна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності саме на користь страхувальника.

По-четверте, здійснення страхової посередницької діяльності засноване на поєднанні приватних інтересів суб'єктів, що надають послуги і публічних інтересів суспільства. Публічні інтереси в діяльності страхових посередників пов'язані із необхідністю створення сприятливих умов для активізації господарського процесу в області страхового посередництва, захисту прав і законних інтересів суб'єктів цієї діяльності, впровадження високих професійних стандартів, попередження зловживань та проявів шахрайства в даній сфері. Як показує практика, здійснення даного виду діяльності винятково на засадах ринкового саморегулювання здатне викликати вагомі негативні наслідки. Саме відсутність адекватного правового регулювання і чіткого контролю у сфері надання страхових посередницьких послуг призводить до шахрайства з боку страхових посередників, наносить значні матеріальні і моральні збитки споживачам, а також – до втрати довіри з боку споживачів по відношенню до страхових посередників.

По-п'яте, страхова посередницька діяльність має здійснюватись спеціальними суб'єктами. Чинним законодавством України передбачено, що посередницьку діяльність на ринку страхових та перестрахових послуг здійснюють страхові агенти, страхові та перестрахові брокери.

Правове становище брокерів на сьогодні в більшій мірі врегульовано нормативно-правовими актами, на відміну від агентів, хоча законодавче регулювання діяльності вказаних суб'єктів містить багато прогалин та суперечностей.

Статтею 15 Закону України «Про страхування» та Постановою Кабінету Міністрів України № 1523 визначені особливості здійснення страхової посередницької діяльності агентами та брокерами. Зокрема, особливостями здійснення агентської діяльності у страхуванні можна назвати наступні:

- страховими агентами є фізичні та юридичні особи;
- вказана діяльність є підприємницькою;
- агенти діють від імені та на підставі доручення (агентської угоди) одного або більше страховиків;
- виконують частину страхової діяльності страховика за винагороду;
- вказана діяльність включає в себе рекламування, консультування, пропонування страхувальникам страхових послуг та проведення роботи, пов'язаної з укладенням та виконанням договорів страхування (підготовка і укладення договорів страхування, виконання робіт з обслуговування договорів), у тому числі оформлення всіх необхідних документів для своєчасної виплати страхових сум або страхового відшкодування, а також здійснення цих виплат.

Аналіз нормативно-правових актів свідчить, що в Україні існує ряд проблемних питань, які пов'язані із врегулюванням правового статусу страхових агентів, а саме, відсутність вимог щодо професійного рівня знань і навчання страхових агентів, не існує заборони страховим агентам здійснювати посередницьку діяльність щодо кількох страховиків, відсутня заборона перебувати страховим агентам у трудових відносинах із страховиком. Проблемним питання є також облік та реєстрація страхових агентів. Законом України «Про страхування» не передбачено реєстрації страхових агентів, натомість у 2013 році було створено реєстр страхових агентів, які мають право здійснювати посере-

дницьку діяльність з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, у Моторному (транспортному) страховому бюро України, на виконання Розпорядження Нацкомфінпослуг № 1270 [18].

На сьогодні у Верховній раді України на другому читанні знаходиться Проект Закону № 9614, який містить норми, що могли би врегулювати деякі прогалини правового регулювання діяльності страхових агентів у відповідності із вимогами Директиви № 2002/92 Європейського Парламенту та Ради про посередництво у страхуванні від 09.12.2002 р. [19].

Особливостями здійснення брокерської діяльності у страхуванні можна назвати наступні:

- це професійна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності;
- здійснюється як виключний вид діяльності;
- вказана діяльність здійснюється на користь страхувальника або перестраховальника (цедента);
- спрямована на визначення його потреби в отриманні страхових послуг, пошуку страховиків, які відповідають вимогам страхувальника;
- може включати консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням (супроводом) договорів страхування (перестраховання), в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань за угодою відповідно із страхувальником або перестраховальником, інші посередницькі послуги у страхуванні та перестрахованні за переліком, встановленим Уповноваженим органом.

Правовий статус страхових брокерів в Україні врегульовано більш досконало, ніж – страхових агентів. Зокрема, на законодавчому рівні передбачено: обов'язкову реєстрацію страхових брокерів в Нацкомфінпослуг, професійні вимоги до посередників, частково врегульовані положення щодо інформації, яку має надати страховий брокер потенційному страхувальнику перед укладенням договору

страхування. Як в теорії, так і на практиці обговорюється проблема неврегульованості забезпечення професійної відповідальності страхових брокерів. Для вирішення її вважаємо за доцільне ввести в Україні обов'язкове страхування професійної відповідальності страхових брокерів, а також врегулювати обов'язковість створення власних (гарантійних) фондів та відкриття спеціального клієнтського рахунку, через який має здійснюватися перерахунок грошових коштів, призначених для виплати страхового відшкодування клієнту або сплати страхової премії страховику (як це передбачено ст.73 Проекту Закону № 9614).

Також залишається проблема винагороди страхових брокерів (яку ми вже розглядали вище), яка за чинним законодавством може сплачуватися лише страхувальником. Спираючись за досвід більшості європейських країн, а також Великобританії та США, вважаємо за необхідне дозволити отримання винагороди страховими брокерами від страховиків, шляхом включення її до страхової премії.

Можна констатувати, що інститут страхових брокерів для України є новим явищем, яке, хоча і більшою мірою врегульовано на законодавчому рівні, але все ж на сьогодні перебуває у стадії свого розвитку. Безперечно, інститут страхових брокерів необхідно вдосконалювати і приводити у відповідність із вимогами ЄС, адже Україна взяла курс на інтеграцію до ЄС.

Чинне законодавство України в частині регулювання діяльності перестрахових брокерів на сьогодні підлягає змінам. Зважаючи на те, що перестраховання є окремим видом господарської діяльності, правове регулювання останнього, в тому числі й перестрахового посередництва, має здійснюватись спеціальними нормами, які будуть присвячені виключно інституту перестраховання. Але дане регулювання має здійснюватись у нерозривному зв'язку із правовим регулюванням страхування.

Зокрема, на сьогодні необхідно врегулювати чинним законодавством України питання щодо: конкретних вимог до наявності знань та кваліфікації керівників юридичних осіб що мають намір провадити посередницьку діяль-

ність у перестрахованні; вимог до наявності та розміру фінансових гарантій професійної відповідальності перестрахових брокерів; зобов'язання перестрахових брокерів щодо обов'язковості надавання необхідної інформації потенційним перестраховальникам; винагороди перестрахових брокерів.

По-шосте, підставою здійснення страхової посередницької діяльності відповідно до статті 15 Закону України «Про страхування» та Порядку провадження діяльності страховими посередниками є укладення договору доручення/агентського договору або брокерського договору /договору комісії (залежно від суб'єкта, що здійснює страхову посередницьку діяльність).

Отже, виходячи із вищенаведеного, можна зробити висновок, що страхова посередницька діяльність відповідає основним ознакам господарської діяльності як діяльності в сфері суспільного виробництва, спрямованої на надання послуг для задоволення суспільних потреб; здійснюваної на професійній основі; результати якої реалізуються на ринку за плату, тобто функціонують як товар, і заснованої на поєднанні приватних і публічних інтересів [4, с.25].

За своєю метою, способом організації і здійснення страхова посередницька діяльність є підприємницькою діяльністю, оскільки здійснюється самостійно, ініціативно, систематично, на власний ризик, з метою досягнення економічного і соціального результатів та одержання прибутку (стаття 42 ГК України). Проведення цього виду господарської діяльності передбачає дотримання її суб'єктами загальних принципів і умов здійснення підприємницької діяльності, які передбачені ГК України та спеціальних, які притаманні виключно даному виду підприємницької діяльності.

Таким чином, *страхову посередницьку діяльність можна визначити* як господарську діяльність у сфері нематеріального виробництва, що спрямована на оплатне надання страхових посередницьких послуг і здійснюється суб'єктами господарювання (страховими посередниками), які отримали право займатися нею в порядку, встановленому законодавством, з метою отримання прибутку.

З врахуванням викладеного, пропонуємо внести зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками», а саме доповнити ч.1, виклавши її в наступній редакції:

«Страхова посередницька діяльність – це господарська діяльність у сфері нематеріального виробництва, що спрямована на оплатне надання страхових посередницьких послуг і здійснюється суб'єктами господарювання (страховими посередниками), які отримали право займатися нею в порядку, встановленому законодавством, з метою отримання прибутку».

Таким чином, проаналізувавши правову природу страхової посередницької діяльності, як виду господарської діяльності, можна дійти висновку, що остання на сьогодні лише починає розвиватися та завойовувати довіру на страховому ринку України. Подальше наукове дослідження вказаної категорії необхідне все для адекватного та такого, що відповідає сучасним реаліям, правового регулювання страхового посередництва, що призведе до розвитку і поширення вказаного виду діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 р., № 436–IV // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
2. Вінник О. М. Господарське право : навчальний посібник / О. М. Вінник ; МОНУ. – 2-ге вид., змінене та доп. – Київ : Правова єдність, 2009. – 768 с.
3. Віхров О. П. Господарське право. Спеціальна частина : навч. посіб. / О. П. Віхров – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 344 с.
4. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.
5. Егоров А. В. К вопросу о многозначности понятия «посредничество» в законодательстве и доктрине гражданского права / А. В. Егоров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mpipriv.de/files/pdf3/2010_03_19_013.pdf.
6. Сальнікова Г. І. Правове регулювання посередництва у підприємницькій діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Г. І. Сальнікова ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2003. – 206 с.
7. Резнікова В. В. Теоретичні проблеми регулювання посередництва у сфері господарювання України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.04 / В. В. Резнікова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 28 с.
8. Резнікова В. В. Правове регулювання посередництва у сфері господарювання (теоретичні аспекти) : монографія / В. В. Резнікова. – Хмельницький : Вид-во Хмельницьк. ун-ту управління та права, 2010. – 706 с.
9. Пацурія Н. Б. Страхове право України : навч. посібник / Н. Б. Пацурія. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 176 с.
10. Пацурія Н. Б. Страхові правовідносини у сфері господарювання: проблеми теорії і практики : монографія / Н. Б. Пацурія. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. – 501 с.
11. Закон України «Про страхування» : від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
12. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини ; кол. авт.: О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками» : від 18.12.1996 р., № 1523 // Зібрання постанов уряду України. – 1996. – № 21. – Ст. 590.
14. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг «Про затвердження Порядку підтвердження перестраховими брокерами здійснення за їхньою участю перестраховування у перестраховика-нерезидента, рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого відповідає встановленим вимогам» : від 01.02.2007 р., № 6763 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 13. – Ст. 62.

15. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг «Про затвердження Порядку складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів» : від 04.08.2005 р., № 4421 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 35. – Ст. 336.

16. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг «Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів» : від 28.05.2004 р., № 736 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 26. – Ст. 116.

17. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» (нова редакція)» : від 19.12.2011 р., № 9614 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=9614&skl=7.

18. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про затвердження Порядку реєстрації страхових агентів, які мають право здійснювати посередницьку діяльність з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, у Моторному (транспортному) страховому бюро України» : від 18.04.2013 р., № 1270 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0760-13>.

19. Директива 2002/92 ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про посередництво у страхуванні» : від 09.12.2002 р. // Official Journal. – L 9. – 15.01.2003. – P. 3–10.

Головачова А. С. Поняття та ознаки страхової посередницької діяльності: науково-теоретичні проблеми визначення / А. С. Головачова // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 76–83 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_4_16.pdf

Сформульовані доктринальні визначення понять «страхової посередницької послуги» та «страхової посередницької діяльності». Визначено ознаки страхової посередницької діяльності, як виду господарської діяльності. Наведено перелік неврегульованих на законодавчому рівні, основних проблемних аспектів діяльності страхових посередників (страхових агентів, страхових та перестрахових брокерів) та запропоновано їх вирішення.

***

Головачова А.С. Понятие и признаки страховой посреднической деятельности: научно-теоретические проблемы определения

Сформулированы доктринальные определения понятий «страховой посреднической услуги» и «страховой посреднической деятельности». Определены признаки страховой посреднической деятельности, как вида хозяйственной деятельности. Приведен перечень неурегулированных на законодательном уровне, основных проблемных аспектов деятельности страховых посредников (страховых агентов, страховых и перестраховочных брокеров) и предложено их решение.

***

Golovachova A.S. The Concept and Features of the Insurance Mediation Activity: Scientific and Theoretical Problem of Determination

The author has formulated doctrinal definitions of «insurance mediation services», «insurance mediation activity». It was defined the features of the insurance mediation activity as type of economic activity. Formulated the list of unresolved, at the legislative level, problematic aspects of insurance intermediaries (insurance agents, insurance and reinsurance brokers) and offered a solution of these problems.